

רשות ניירות ערך
ISRAEL SECURITIES AUTHORITY

מחלקת תאגידיים

יחידת הביקורת

דוח ריכוז ממצאים בנושא היוון עלויות אשראי

יוני 2019

הקדמה

יחידת הביקורת של מחלקת תאגידיים ("סגל הרשות") ביצעה ביקורת רוחב בנושא היוון עלויות אשראי במדגם שכלל ארבעה תאגידיים מדווחים ("חברות המדגם").

הביקורת בחנה בין היתר את היבטי ההכרה, המדידה, ההצגה והגילוי של היוון עלויות אשראי לנכסים כשירים, בהתאם להוראות תקן חשבונאות בינלאומי 23 ("התקן" או "IAS 23"), כפי שדווחו במסגרת הדוחות הכספיים של חברות המדגם לשנים שנסתיימו בימים 31.12.2016 ו- 31.12.2017 ("תקופת הביקורת").

דוח ריכוז ממצאים זה מפרט מספר סוגיות מרכזיות שעלו במסגרת הביקורת, וזאת במטרה לשקף בפני תאגידיים מדווחים את עמדות סגל הרשות בכל הנוגע להן, כדי לתרום לשיפור התנהלותם ולטיוב הנתונים המדווחים בהתאם להוראות הדין.

רקע

עיקרון הליבה של התקן קובע כי עלויות אשראי שניתן ליחסן במישרין לרכישה, להקמה או לייצור של נכס כשיר¹ מהוות חלק מהעלות של אותו הנכס ועל כן יש להוונן לנכס. עלויות אשראי אחרות, מוכרות כהוצאה בתקופה שבה הן מתהוות לישות.

בנוסף, קובע התקן מהן עלויות האשראי הראויות להיוון ומבחין בין עלויות אשראי הנלקחות במיוחד לצורך השגת הנכס הכשיר ("עלויות אשראי ספציפיות") לבין אשראי שהישות לווה באופן כללי ("עלויות אשראי לא ספציפיות").

¹ כהגדרתו בתקן.

יתר על כן, התקן מספק הנחיות בנוגע למועד תחילת ההיוון, מועד הפסקתו ומקרים בהם הישות נדרשת להשהייתו וכן קובע את הגילוי הנדרש בדוחות הכספיים.

הנושאים העיקריים שנבחנו בביקורת

סגל הרשות בחן בחברות המדגם את הנושאים שלהלן במהלך תקופת הביקורת:

1. נאותות ההכרה והמדידה בנושא היוון עלויות אשראי לנכסים כשירים בדוחות הכספיים.
2. עמידה בדרישות ההצגה והגילוי על פי התקן.

השלכות הביקורת ואופן תיקון ממצאי הביקורת על ידי חברות המדגם

ממצאי הביקורת כפי שיפורטו בהמשך הצביעו על מספר ליקויים ברמת מהותיות שונה במדידת והצגת עלויות האשראי הכשירות להיוון בדוחות הכספיים. הליקויים כאמור הובאו לידיעתן של החברות לצורך שיפור וטיוב הדיווח הכספי בעתיד. אחת מחברות המדגם, בה נתגלו ליקויים מהותיים, ביצעה הצגה מחדש של דוחותיה הכספיים.

ממצאי הביקורת

1. מועד תחילת היוון עלויות אשראי

בהתאם לסעיף 5 לתקן, נכס כשיר מוגדר כנכס שנדרש פרק זמן מהותי כדי להכין אותו לשימוש המיועד שלו או למכירתו.

כמו כן, בהתאם לסעיף 17 לתקן, מועד תחילת היוון עלויות אשראי כחלק מעלותו של נכס כשיר, הוא המועד שבו הישות מקיימת לראשונה את כל התנאים הבאים:

(א) מתהוות לה יציאות בגין הנכס;

(ב) מתהוות לה עלויות אשראי;

(ג) היא מבצעת פעילויות הנדרשות לשם הכנת הנכס לשימושו המיועד או למכירתו.

מבדיקתנו עלה כי אחת מחברות המדגם, השקיעה בחברות פרויקט והעמידה להן הלוואות. עד ליום 1.9.2018, החברה טיפלה בהשקעות אלה לפי שיטת השווי המאזני כהגדרתה בתקן חשבונאות בינלאומי 28, השקעות בחברות כלולות ובעסקאות משותפות, ולא היונה עלויות אשראי שהתהוו לה בגין ההלוואות לכלולה, היות והשקעה בכלולה אינה מהווה נכס כשיר כהגדרתו בתקן.

ביום 1.9.2016 עלתה החברה לשליטה בחברות אלה והחלה לאחד את נתונייהן הכספיים. היות שהפרויקטים בחברות הפרויקט עונים להגדרת נכס כשיר, היוונה החברה עלויות אשראי שהתהוו בגין הפרויקטים (אשראי ספציפי/לא ספציפי לפי העניין).

עם זאת, מהנתונים שהועברו לעיוננו במסגרת הביקורת עלה כי החברה היוונה עלויות אשראי לפרויקט החל מיום 30.06.2016 וזאת חלף היוון החל ממועד השגת השליטה כאמור ביום 01.09.2016.

לעמדת החברה, אמנם החברה השיגה שליטה החל מיום 01.09.2016, אך משיקולי עלות תועלת וחוסר מהותיות של הסכומים שהווננו לנכס ברבעון השלישי לשנת 2016, בחרה החברה להוון את כלל הסכום ולא לבצע חישוב מדויק של הסכום להיוון בחודש ספטמבר 2016 בלבד.

לעמדת סגל הרשות, היוון עלויות אשראי קודם למועד בו השיגה החברה שליטה בחברות הפרויקט, עובר למועד שהחל ממנו קיים בדוח על המצב הכספי נכס כשיר כהגדרתו בתקן, אינו עולה בקנה אחד עם דרישות סעיפים 5 ו-17 לתקן.

2. נאותות היוון הפרשי שער בגין יתרות ספקים

סגל הרשות בחן במסגרת הביקורת האם חברות המדגם עמדו במהלך תקופת הביקורת בהוראות התקן לעניין היוון עלויות אשראי הנובעות מהפרשי שער בגין יתרות ספקים.

בהתאם לסעיף 6 לתקן, עלויות אשראי עשויות לכלול, בין היתר, עלויות אשראי שחושבו תוך שימוש בשיטת הריבית האפקטיבית, וכן הפרשי שער הנובעים מאשראי במטבע חוץ במידה שהם נחשבים כתיאום לעלויות הריבית. הפרשי שער שאינם נחשבים כתיאום לעלויות הריבית אינם בתחולת התקן ולכן יוכרו כהוצאה בתקופה בה הן מתהוות לישות.

מבדיקתנו עלה כי אחת מחברות המדגם נהגה להוון כעלויות אשראי, הפרשי שער שנוצרו בגין יתרות ספקים להם משלמת החברה במטבע שאינו מטבע פעילותה. יתרות ספקים אלה מסולקות תוך פרק זמן קצר, אינן נושאות ריבית וכפועל יוצא אינן מטופלות על ידי החברה בהתאם לשיטת הריבית האפקטיבית. על כן, לא נוצרות בגין יתרות הספרים כאמור עלויות ריבית שנכנסות לתחולת סעיף 6א לתקן (עלויות ריבית שחושבו תוך שימוש בשיטת הריבית האפקטיבית). לאור זאת, עלתה השאלה האם הפרשי השער שהווננו, נחשבים כתיאום לעלויות ריבית, בהתאם לסעיף 6ה לתקן. במילים אחרות – האם ניתן להוון הפרשי שער בגין יתרת ספקים לנכס, מקום שבו לא נרשמות בגינה עלויות ריבית.

לעמדת החברה, תקופת האשראי של הספקים הינה עד חודשיים. בדוחות הכספיים התחייבות זו הוכרה בערכה המלא ולא בערכה המהוון נוכח אימוץ הקלה פרקטית². כלומר, לדעת החברה ככל שהקלה כאמור לא הייתה קיימת, החברה הייתה נדרשת להכיר בהתחייבות לספקים בערך נוכחי ובהתאם להכיר בהוצאות מימון בגינן. במקרה כאמור, החברה הייתה נדרשת ליישם את האמור בסעיף 6(ה) לתקן ולהוון את הפרשי השער מאחר שהיו נחשבים כתיאום לעלויות הריבית.

מאחר ולדעת החברה הסיבה לאי הכרה בהוצאות מימון בגין ההתחייבויות לספקים נובעת מהקלה פרקטית בלבד, אין מניעה להיכנס לתחולת סעיף 6(ה) לתקן ולהוון את הפרשי השער ככל שהם נחשבים כתיאום לאותה ריבית רעיונית שלא הוכרה.

עוד צוין על ידי החברה, כי בהתאם לתקן דיווח כספי בינלאומי 39 "מכשירים פיננסיים: הכרה ומדידה"³ יתרות ספקים ימדדו בהתאם לשיטת הריבית האפקטיבית לצורך מדידה עוקבת. מהאמור לעיל ניתן ללמוד כי המודל העקרוני למדידה העוקבת של יתרות הספקים הוא מודל העלות האפקטיבית, עם זאת לאור ההקלה הפרקטית, המאפשרת רישום התחייבויות לטווח קצר בערך המלא, ומטעמי מהותיות מודל הריבית האפקטיבית לא יושם בפועל.

לאור האמור, לדעת החברה, אין מניעה להיכנס לתחולת האמור בסעיף 6(ה) לתקן ולהוון את הפרשי השער ככל שהם נחשבים כתיאום לאותה ריבית רעיונית שלא הוכרה.

לעמדת סגל הרשות, בהתאם לסעיף 6 לתקן, כפי שפורט לעיל, היוון עלויות הפרשי שער הנובעות ממטבע חוץ לנכס כשיר אפשרי במידה ואותן עלויות נחשבות כתיאום לעלויות הריבית. עיקרון התקן בעניין זה הוא שהפסדים או רווחים המהווים תיאום לעלויות ריבית, ועל כן כשירים להיוון, כוללים פערי ריבית בין עלויות מימון שהיו נוצרות לו הישות הייתה לווה את הכספים במטבע הפעילות שלה, לבין עלויות המימון שנוצרו לה בפועל בעת שלוותה כספים במטבע זר. כל פער אחר המיוחס להפרשי השער אך אינו עומד בעיקרון לעיל, מוכר בדוח רווח והפסד כהוצאה בתקופה השוטפת ואינו כשיר להיוון.

במקרה דנן, יתרות הספקים בדוחות החברה, אשר נלקחו לזמן קצר מאוד של כחודשיים בלבד, לא נשאו ריבית כלל. לפיכך, לעמדת הסגל, הטיפול שיושם על ידי החברה, לפיו הפרשי השער בגין יתרות אלה הווננו במלואן לנכס הכשיר, אינו עומד בקנה אחד עם העיקרון המרכזי של התקן. לא זו אף זו, החברה לא הגדירה תקרה להיוון כנדרש על פי התקן אלא היוונה את מלוא הפרשי השער ללא מגבלה.

² רישום ההתחייבות לטווח קצר בערך המלא מבוססת על הבסיס למסקנות של תקן דיווח כספי בינלאומי 13 "מדידת שווי הוגן".

³ אשר היה התקן המחייב בנוגע להכרה ומדידה של מכשירים פיננסיים נכון לתקופת הביקורת.

3. נאותות היוון הכנסות מהפרשי שער

לפי סעיף 6(ה) לתקן, עלויות אשראי עשויות לכלול הפרשי שער הנובעים מאשראי במטבע חוץ, במידה שהם נחשבים כתיאום לעלויות הריבית. בנוסף, מציין התקן בסעיף 11 כי "יתכן שיהיה קשה לזהות קשר ישיר בין אשראי מסוים לבין נכס כשיר ולקבוע את האשראי שאחרת היה ניתן להימנע מקבלתו [...] סיבוכים נוספים נגרמים על ידי שימוש בהלוואות שנקובות במטבע חוץ או צמודות אליהם, כאשר הקבוצה פועלת בכלכלות היפר-אינפלציוניות, וכן כתוצאה משינוי בשער החליפין. כתוצאה מכך, קביעת הסכום של עלויות האשראי שניתן לייחס במישרין לרכישה של נכס כשיר, היא קשה ונדרשת הפעלה של שיקול דעת".

במסגרת הביקורת של אחת מחברות המדגם, עלה כי הקמת הנכסים הכשירים מומנה, בין היתר, באמצעות הלוואה ספציפית שניטלה במטבע חוץ.

שערוך ההלוואה שבוצע בהתבסס על השינוי בשערי החליפין, הביא להכרה בהכנסות מהפרשי שער אשר הונו בתקופות הביקורת **במלואן** והביאו לקיטון של הנכסים הכשירים.

במסגרת הביקורת בחנו האם היוון מלוא ההכנסות מהפרשי השער, ללא ביצוע תחשיב של סכום הפרשי השער שמהווה תיאום לעלויות הריבית, הינו נאות ובהתאם להוראות התקן.

לעמדת החברה, התקן לא קובע הוראות באשר לקביעת סכום הפרשי השער הניתנים להיוון לנכס כשיר. כמו כן צוין על ידי החברה כי בהתאם לסעיף 11 לתקן, כאשר נעשה שימוש בהלוואות שנקובות במטבע חוץ או צמודות להן, קביעת הסכום של עלויות האשראי שניתן לייחס במישרין לרכישה של נכס כשיר היא קשה ונדרשת הפעלת שיקול דעת.

כביסוס לטיפול החשבונאי, הפנתה החברה לדיוני IFRIC מהחודשים נובמבר 2007 וינואר 2008 ("דיוני ה-IFRIC"), במסגרתם נדונו גישות שונות לאופן חישוב הפרשי השער שיהוונו לנכס כשיר, כאשר ההחלטה שהתקבלה הינה כי בהתאם לנוסח התקן, אופן קביעת הפרשי השער אשר יחשבו כתיאום לעלויות ריבית מהווה בחירה של מדיניות חשבונאית, לאחר הפעלת שיקול דעת בכל מקרה לגופו.

עוד ציינה החברה כי במסגרת הנייר לאותם דיונים, שהוכן על ידי של סגל ה-IFRIC⁴, צוין כי בפרקטיקה קיימות גישות שונות ליישום הוראת התקן בעניין זה, תוך פילוחן לשתי קטגוריות עיקריות: גישת הנטו וגישת התקרה.

גישת הנטו גורסת כי הפרשי השער בכללותם, הן הכנסות הפרשי השער והן הוצאות הפרשי השער, יובאו בחשבון בהתאמת עלויות הריבית כעלויות הניתנות להיוון לנכס כשיר בהתאם לתקן, כאשר המגבלה מתייחסת לעלויות נטו עד לאיפוסן.

IFRIC meeting – borrowing costs (Agenda Paper 7C).⁴

גישת התקרה דורשת לזהות את החלק בגין הפרשי השער, המשקף את הפער בין עלויות הריבית שהתהוו לחברה במטבע פעילותה לבין המטבע בו נלקח החוב. סגל ה-IFRIC ציין כי ניתן לאמוד סכום זה בהתבסס על עלויות ריבית שהיו מתהוות לחברה אלמלא נטלה התחייבויות במטבע זר, אלא במטבע פעילותה. לחילופין ניתן לאמוד סכום זה בהתבסס על ריבית FORWARD, במועד נטילת ההתחייבות.

בנוסף, ציינה החברה כי מסקירה של הספרות המקצועית של פירמות רואי החשבון הבינלאומיות עולה כי ישנן פירמות המתייחסות לקביעת סכום הפרשי השער הניתנים להיוון וקובעות כי סכום זה ייקבע בהתאם לטווח שבין הריבית על ההלוואה בפועל, לבין ריבית אלטרנטיבית במטבע הפעילות של החברה – היינו קיימת מגבלות לסכום הפרשי השער שניתן להוון לנכס כשיר ("תקרה" ו-"רצפה"). עם זאת, פירמות אחרות מתייחסות רק לעניין ה"תקרה" להיוון הוצאות הפרשי שער. מכאן, מסיקה החברה כי אין הכרח לקבוע "רצפה" בעת בחינת גובה ההכנסות מהפרשי שער הכשירות להיוון.

בהתאם לאמור לעיל, לדעת החברה, מדיניותה החשבונאית בנוגע להיוון הכנסות מהפרשי שער בגין הנכסים הכשירים, אינה נשללת מהותן או מהספרות המקצועית. כמו כן, ציינה החברה כי במסגרת קביעת המדיניות החשבונאית כאמור, הובאו בחשבון בין היתר השיקולים הבאים: העדר אלטרנטיבה שקלית בהתאם למבנה המימון בפרויקטים; מבנה ההגנה של חשיפות מטבע בגין הפרויקטים הוביל לכך שלא ניתן היה להימנע מהכרה בהפרשי השער; הפרויקט נמצא בשלבי הקמה ולכן אין הגיון עסקי לזקוף את הכנסות הפרשי השער כהכנסה לדוח רווח והפסד.

לעמדת סגל הרשות, העיקרון המרכזי של התקן, כפי שגם מקבל ביטוי בדיוני ה-IFRIC ובספרות המקצועית, הוא שהפסדים או רווחים המהווים תיאום לעלויות ריבית, ועל כן כשירים להיוון, כוללים פערי ריבית בין עלויות מימון שהיו נוצרות לו הישות הייתה לווה את הכספים במטבע הפעילות שלה, לבין עלויות המימון שנוצרו לה בפועל בעת שלווה כספים במטבע זר. כל פער אחר המיוחס להפרשי השער אך אינו עומד בעיקרון לעיל, מוכר בדוח רווח והפסד בתקופה השוטפת ואינו כשיר להיוון.

יתרה מכך, במסגרת דיוני ה-IFRIC הוצגו מספר גישות לחישוב הפער האמור, כאשר המשותף ביניהן הוא העיקרון לפיו יש לקבוע תקרה או רצפה להיוון הפרשי השער. הרציונל העומד בבסיס עיקרון זה הוא הניסיון ליצור סימטריה בין עלות נכס המוקם במימון הלוואה במטבע הפעילות של החברה לבין עלות נכס הממומן בהלוואה הניטלת במטבע חוץ, ואת יתר השפעות הנכללות בסיכון המטבע יש לזקוף לרווח והפסד, וזאת בין אם מדובר בהכנסות הפרשי שער ובין אם מדובר בהוצאות הפרשי שער. הספרות המקצועית של פירמות רואי החשבון הבינלאומיות, מדגימות עקרון זה.

על כן, לעמדת סגל הרשות, כאשר ישות נוטלת הלוואה במטבע שאינו מטבע הפעילות שלה, ונוצרות לה עלויות הפרשי שער בשל כך, יש לחשב את המגבלה לעניין הפרשי שער הכשירים להיוון כתיאום עלויות ריבית.

לשם חישוב מגבלה זו יש לעשות שימוש באחת מהגישות המקובלות כמדיניות חשבונאית, וליישמה באופן עקבי, בין אם מדובר ברווח ובין אם מדובר בהפסד מהפרשי שער. באשר לטענת החברה, כפי שפורטה לעיל לפיה לא הייתה קיימת עבורה חלופה למימון הפרויקט שאינה כוללת הלוואה במטבע חוץ, הרי שבמצב עולם זה, היה על החברה להפעיל את שיקול הדעת כנדרש ולקבוע שיטה ראויה אחרת לצורך חישוב סכומי הפרשי השער שיהוו תיאום לעלויות הריבית, וליישמה באופן עקבי, הן אם מדובר ברווחים והן אם מדובר בהפסדים. ברי כי לא תיתכן חוסר סימטריה בטיפול החשבונאי בהפרשי שער כאשר מדובר בהוצאות לעומת הכנסות.

לאור האמור לעיל, לעמדת סגל הרשות יישום גישת נטו והכרה בהכנסות מהפרשי שער ללא מגבלה, סותרת את הרציונל העומד בבסיס התקן, כפי שעולה מדיוני ה-IFRIC בנושא. לפיכך, לעמדת סגל הרשות הטיפול החשבונאי בו נקטה החברה אינו עולה בקנה אחד עם עקרונות התקן כאמור.

כפועל יוצא נדרשה החברה ליישם מדיניות להיוון הפרשי שער אשר מיישמת את העיקרון שבמסגרתו יהוונו לעלות הנכס הפרשי שער המהווים תיאום לעלויות הריבית בלבד, המחושב תוך מגבלת תקרה או רצפה לפי העניין.

4. אופן חישוב ממוצע עלויות שהושקעו בנכס הכשיר

מבדיקתנו עלה כי אחת מחברות המדגם נהגה לחשב את עלות הנכס הממוצע בהתאם לאומדן, תחת ההנחה שההוצאות בגין הנכס מתפלגות באופן שווה על פני הרבעון, חלף שקלולן ממועד הוצאתן בפועל.

לעמדת החברה, הסכומים הרשומים בספרים הינם קירוב סביר לסכומים שהוצאו בפועל (במזומן).

במסגרת הביקורת הובהר לחברה על ידי סגל הרשות כי שימוש באומדן בשל שיקולי עלות-תועלת אפשרי בהתאם לכללי התקינה הבינלאומית אולם עליו להיות סביר ונאות, ולהתבסס על מידע מהימן ועדכני. בהתאם להוראות תקן חשבונאות בינלאומי 8, "מדיניות חשבונאית, שינויים באומדנים חשבונאיים וטעויות", אומדן מצריך עדכון אם חלו שינויים בנסיבות עליהן הוא מבוסס או כתוצאה ממידע חדש או מניסיון שנצבר. על כן, כפועל יוצא מהביקורת, החברה נתבקשה לבסס אומדן זה ולתקפו אחת לתקופה על מנת לוודא שאין מצג מטעה בדוחותיה הכספיים.

במקרה אחר, עלה כי אחת מחברות המדגם לא כללה עלויות אשראי לא ספציפי שהוונו בתקופות קודמות, כחלק מחישוב ממוצע עלויות שהושקעו בנכס הכשיר וזאת באופן שאינו עולה בקנה אחד עם הוראות התקן. החברה הביאה לתשומת ליבה את הערת סגל הרשות ויישמה אותה בדוחותיה העוקבים.

* * *